

6. Цивільний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України, 2004, №40-41, 42, ст. 492. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>

7. Лист Міністерства юстиції України №35-13/797. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_797323-04#Text

Бенецька Юлія Дмитрівна,
студентка 1-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник: д.ю.н. професор Давидова І.В.

ОСНОВНІ СИСТЕМИ РИМСЬКОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА

Римське право займає унікальне місце в правовій історії людства. Воно являє найвищий щабель у розвитку права в античному суспільстві стародавньому світі в цілому.

На базі римського права, що відрізнявся великою розробленістю своїх форм, склалася правова культура, що стала загальним надбанням людства на наступних етапах розвитку цивілізації. Одним з елементів цієї правової культури була римська юриспруденція, яка поклала початок як самостійної науки про право, так і професійного юридичної освіти. Так і сформувалися три основні системи, такі як : цивільне право (*ius civile*), міжнародний закон (*ius gentium*) та преторське право (*ius praetorium*) [1, с.432].

Ius civile (цивільне право) – національне право громадян римської громади, воно включало в себе всі правила, що регулюють сакральні і світські відносини передбачають кару за злочини, в умовах нерозвиненої економіки окремої громади, за часів панування натурального господарства.

Цивільне право іменувалося також *ius quiritis* або квіритським правом (від «курія», від м. Кура, від списоносців-квіритів). Пізніше *ius civile* стало правом, яким користувалися виключно римські громадяни.

Цивільне право – історично перша система римського права, основними джерелами якої є закони (починаючи з Законів XII таблиць) і сенатусконсультів республіканського періоду. Норми цивільного права, створені в умовах патріархально-натурального господарства раннього періоду давньоримської історії, згодом виявилися не пристосовані до розвинутого товарному обігу, наочно показували свої прогалини та непридатність .

Право народів (*jus gentium*) – різновид римського цивільного права; право, спільне для всіх народів, загальнонародне право. Його дія поширювалася на все римське населення, включаючи перехрещених. У сучасному понятті це міжнародне право [2, с. 204].

Ius gentium – «право, яким користуються всі народи людства» (Ульпіан). Право народів – більш універсальне, ніж *ius civile*, здатне задовольняти інтереси всіх включених в світову державу народів, позбавлене будь-яких місцевих і національних особливостей.

За словами Гермогеніана: «Цим правом народів введена війна, поділ народів, заснування царств, поділ майна, встановлення меж полів, побудова будівель, торгівля, купівля-продаж, найми, зобов'язання, за винятком тих, які введені цивільним правом» [3, с.256].

Римські юристи протиставляли право народів не тільки цивільному праву, але і природному праву як праву, загальному не тільки для всіх народів, а й для всіх живих істот. Так, наприклад, за природним правом всі люди народжуються рівними; право народів встановило рабство в результаті полону, купівлі і деякі загальні для всіх народів правила, пов'язані з власністю на рабів; цивільне право регулює питання, пов'язані з власністю римських громадян на рабів.

Преторське право (лат. *Ius praetorium* або *ius honorarium*, від «honores» – почесні посади, магістратури) – особлива система римського приватного права, що склалася на основі рішень преторів (в формі преторського едикту). Сформоване в кінці Римської республіки і початку Римської імперії (2 ст. до н. е. – 2 ст. н. е.) преторське право, в максимальному ступені відповідало потребам своєї епохи, протиставлялося цивільному праву, тобто споконвічного римському приватному праву, основними джерелами якого були закони (і перш за все найдавніші закони Дванадцяти таблиць, 451-449 до н. е.) і їх тлумачення. За визначенням римського юриста Папініана, «преторське право – це те, що претори ввели в громадських інтересах для підтримки, доповнення та виправлення цивільного права» [4].

Зародженню цієї системи права посприяли розвиток економіки, зростання рабовласництва, зосередження в руках панівної верхівки рабовласницького класу торгового і лихварського капіталу і великої земельної власності. Всі ці соціально-економічні умови робили старі постанови *ius civile* недостатніми, з'явилася необхідність їх поправляти і доповнювати. Ця робота лягла на судових магістратів і преторів. Загальна задача преторської діяльності – *custodia urbis*, тобто спільна турбота про охорону міського миру і порядку. За римським поглядом, звідси витікала сама собою як кримінальна, так і громадянська юрисдикція преторів. У міру того, як поліцейська функція все більш і більш зосереджувалася в руках еділів, преторська поступово спеціалізувалася саме в області юрисдикції, перетворюючись таким чином в магістратуру, переважно судову [5, с.768].

Отже, особливу систему римського приватного права, що склалася на основі рішень преторів було преторське право. Преторське право, в максимальному ступені відповідало потребам своєї епохи, протиставлялося

цивільному праву, тобто споконвічного римському приватному праву, основними джерелами якого були закони і їх тлумачення. Зародженню цієї системи права посприяли розвиток економіки, зростання рабовласництва, зосередження в руках панівної верхівки рабовласницького класу торгового, лихварського капіталу і великої земельної власності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Котюк В.О. Основи держави і права: навчальний посібник 3-тє вид., доп. і перероб. К.: Атіка, 2001. 432 с.
2. Дихта Н.М. Категорія фідучія в Стародавньому Римі: Поняття та зміст fides та fiducia. Актуальні проблеми політики: зб. наук. праць. 1997. Вип. 37. С. 164-171.
3. Макарчук В. С. Основи римського приватного права: навч. посіб. вид. 2-ге, допов. К. : Атіка ; Х. : Право, 2015. 256 с.
4. Задорожний Ю. А. Основи римського приватного права: курс лекцій. К.: Вид-во НАУ «НАУ-друк», 2009. 92 с
2. Хрестоматия по истории государства и права зарубежных стран: учебное пособие М: Проспект. Велби, 2008. 768 с.

Бондаренко Вікторія Сергіївна,

*студентка 1-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник: д.ю.н., професор Давидова І.В.*

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛОЖЕНЬ РИМСЬКОГО ПРАВА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

На даний момент українська юриспруденція, як і багато інших сфер (культура, освіта, наука тощо), адаптується до європейських норм. Регулярно проводяться нові законопроекти, що вносять модифікації в різні галузі правових норм. Європейська ж правова система, як і багато інших, сформувалася на основі античної правової системи. Саме тому українська (як європейська) юриспруденція має такі особливості:

1. демократія і свобода;
2. суперечності між певними видами норм (найчастіше – протиріччя між захистом інтересів окремої особистості та захистом інтересів держави);
3. розбіжності між чинним правом та природним правом.

Незважаючи на те, що ці питання були суперечними протягом всієї історії існування античної і європейської правових норм, вони є актуальними і в наш час. На жаль, на даний момент класичні норми римського права переосмислюються, і в процесі такого «переосмислення» значно